EARLY MODERN WORKSHOP: Jewish History Resources

Volume 8: Egodocuments: Revelation of the Self in the Early Modern Period, 2011, University of Texas at Austin, August 21-23

'My Happiness Overturned': Mourning, Memory and a Woman's Writing

Rachel L Greenblatt, Harvard University, USA

ABSTRACT: In the late seventeenth century, Beila Perlhefter mourned her seven children in the introduction she wrote to a Yiddish ethical work written (at her urging, she tells her readers) by her husband, Ber. While the autobiographical information provided in the introduction is sparse indeed, it shares certain generic characteristics with other self-writing by early modern Jews from Prague, including Yom-Tov Lipmann Heller's "Megillat eivah." At the same time, each voice is a different voice, all the more so the rare instance of a woman's voice, and this short piece defies easy categorization.

This presentation is for the following text(s):

- Sefer Be'er Sheva (Book of Seven Springs, 1690s)

Copyright © 2012 Early Modern Workshop

EARLY MODERN WORKSHOP: Jewish History Resources

Volume 8: Egodocuments: Revelation of the Self in the Early Modern Period, 2011, University of Texas at Austin, August 21-23

Introduction

Rachel L Greenblatt, Harvard University, USA

In the late seventeenth century, Beila bat Jacob Perlhefter prevailed upon her husband, Issachar Baer ben Judah Löw of Eibeschutz, also known by Beila's family name as Baer Perlhefter, to write a book in memory of their seven deceased children. So Beila informs the reader of that book , *Sefer Be'er Sheva,* in her introduction to it. Baer, a known Sabbatean, was a teacher of the Christian Hebraist Johann Christoph Wagenseil, then a member of Abraham Rovigio's circles in Modena, Italy, and after leaving there, was involved with publishing interests and served as a rabbinic judge in the couple's native Prague. For the most part, Beila traversed Europe with her husband, but thanks to their separation for a time, in the late 1670s, while Baer was at Wagenseil's court in Altdorf, she has left a series of learned letters she wrote in both Hebrew and Yiddish to Wagenseil himself and to her husband. These were first introduced the Early Modern Workshop by Elisheva Carlebach during its first gathering in 2004.

Nathanael Riemer of the University of Potsdam has studied the nine extant manuscripts of *Sefer Be'er Sheva* and identified various stages of editing. Eight manuscripts, most from the late eighteenth century, are based on a single early version of the book. The ninth, owned by the Oxford Bodleian, and written by Beila and Jacob themselves, represents a second version, apparently re-edited for publication, although it never was actually printed. This manuscript (Ms. Oxford Bodleian 148) includes the version of the introduction appearing here, which was rewritten by Beila after Baer finished writing the body of the book.

Beila's introduction does not conform to conventional definitions of "autobiography," and is certainly not a platform for examination of the self. It is rather, "autobiographical writing," a term encompassing a much broader range of writing about oneself, occurring in a variety of contexts. Such definitions and distinctions can be examined by briefly comparing Beila's introduction to *Sefer Be'er Sheva*, standing as it does at the margins of the genre, to Yom-Tov Lipmann Heller's indescribably better known "Megillat eivah," often considered one of few examples of a work approaching "true

autobiography" by Jewish writers in this period.

Broadening the generic boundaries of autobiographical writing can also allow for the insight that while Beila's introduction is not, by almost any measure, comparable to Glikl's memoirs, there is much to be gained by comparing the two women themselves: highly literate contemporaries, from central Europe, who maintained large households and then, struck by depression and loneliness, answered an urge to write. Indeed, Beila's book of mourning as a memorial to her dead children suggests a mirror image of Glikl's bequest to her children, a book meant to facilitate their familial memory.

Bibliography

Elisheva Carlebach, "Introduction to The Letters of Bella Perlhefter," *Volume 1: Early Modern Jewries, 2004, Wesleyan University, Middletown, CT.* Accessed on Tuesday 24th of May 2011
http://www.earlymodern.org/citation.php?citKey=37&docKey=i
-----, "Bella Perlhefter," *Jewish Women: A Comprehensive Historical Encyclopedia.* Accessed on Wednesday 25th of May 2011 http://jwa.org/encyclopedia/article /perlhefter-bella
Joseph M. Davis, *Yom-Tom Lipmann Heller: Portrait of a Seventeenth-Century Rabbi.* (Oxford, Portland: Litmann Library, 2004).
Rachel L. Greenblatt, *To Tell Their Children: Jewish Communal Memory in Early Modern Prague.* Forthcoming.
Nathanael Riemer, *Zwischen Tradition und Härisie: "Beer Sheva" – eine Enzyklopädie des jüdischen Wissens der Frühen Neuzeit* (Wiesbaden: Harrassowitz Verlag, 2010).
Nathanael Riemer and Sigrid Senkbeil, eds., *"Beer Sheva" by Beer and Bella Perlhefter: An Edition of a Seventeenth Century Yiddish Encyclopedia* (Wiesbaden Harrassowitz Verlag, forthcoming).
Chava Turniansky, ed, *Gliḳel : Zikhronot 1691-1719* (Jerusalem: Merkaz Shazar and Dinur Center, 2006) (Hebrew and Yiddish).
-----, "Glueckel of Hameln," *Jewish Women: A Comprehensive Historical Encyclopedia.* Accessed on Wednesday 25th of May 2011. http://jwa.org/encyclopedia /article/glueckel-of-hameln

Copyright © 2012 Early Modern Workshop

EARLY MODERN WORKSHOP: Jewish History Resources

Volume 8: Egodocuments: Revelation of the Self in the Early Modern Period, 2011, University of Texas at Austin, August 21-23

Sefer Be'er Shev`a (Book of Seven Springs, 1690s)

Sefer be'er sheva (introduction)

c. 1690s

Translated by Rachel L Greenblatt, Harvard University, USA

Ms. Oxford 148 (Jerusalem film no. 22440)
148 כ"י אוקספורד בודלי 22440 ס'

2v: [col. 1] "The sun rises and the sun sets, And glides back to where it rises." (*Eccl.* 1:5) That is *teitsch*,[1] for what King Solomon, may he rest in peace, said: "The sun shines and it rises early. And in the evening it sets and re-enters the gates that it steals into in the evenings, its light shines there, inside." He means that as soon as the sun sets, so its light is not lost, but rather is turned away from this world and shines in another [land? – *ms*. unclear], as one explains these words so that common people will understand them. For the arrangement is used by all wise book authors, that they do not write something that is well known to everyone, and [merely] appears beautiful to the eye. So, then, how would the great wise man Solomon write such a proven matter in the beginning of his book? In exactly that manner, one must also understand the other verses, that he wrote before these, and said, "these are the words of Kohelet, Solomon son of David, King in Israel: I now see, One generation goes, another comes, but the earth remains the same forever." (*Eccl.* 1:4) That means that one generation goes away from this world, that is to say, a family dies off from this world. And another family is born, but the earth remains eternally. [col. 2] Now this is, once again, a matter that is well understood by everyone. So, one must understand that King Solomon, may he rest in peace, wrote such matters only as a parable, which has a meaning for three transitory periods, that which was happy in its beginning, as when the sun shines on the land with its bright light, and in the end, the happiness is again upturned. As the sun whose shine sets, as soon as it sets, its light is not lost but rather is only covered by the sky. And in morning, it shows its light again in the world, pushing away the dark clouds. Therefore, a person in an unstable period, whose happiness has descended, should not despair and think s/he is guaranteed sorrow or happiness. Nothing is eternal, every time period reverses itself.

After a [period of] happiness a [period of] sadness generally follows. And after the sadness, a consolation or happiness quickly comes. Such times can be compared to a family that dies off from this world. And a new, happy family is created. As we shall write in detail with God's help. One must also understand that with these three verses that I recounted above three different periods are distinguished in the human life. [ms. unclear] be only that the person lives well. Or lives badly. Three [types] of people are distinguished in this life. That one says I was born living well, I have inherited happiness [2r] and riches from my parents and parents' parents, for they were all rich, and highly esteemed. Our good fortune (*mazal*) is therefore providential, that we have such wealth and status, one atop the other. And conduct themselves in this supposedly very courtly manner, as if it were a disgrace that they would occasionally offer a "good morning" or "good evening" to a poor person, or return his greeting. And they converse with them in the streets very little, for they seldom stand or walk or sit with them. That is what they make of their wealth and the happiness of their children. They know nothing of mentioning God's punishment (even) once. For they have never once experienced such punishment, because of this they speak haughtily, pretentiously. And they have little fear of sin and their prayer is therefore not diligent or devout as the prayer of the poor, or of those punished by God who pray to God from the bottom of their hearts with such prayer as if they were with God Himself, appearing to speak and console themselves, hoping that God will give what they ask of Him. However, many wealthy people think that this means that all the good fortune and wealth follow [them] and think whoever has this is master of the earth. [ms. unclear] But according to this fantasy, he can [col 2] never have enough money and respect. The more he has, the more he wants, and supposes that his wealth and status will be his and his children's eternally. Therefore, King Solomon comes to warn the rich and make him understand that this wealth and the honor men give him will not be directed at him forever. That when he has already collected so much wealth and honor, it does not help him at all, it has no lasting value. And it cannot protect him from death, for he must leave everything behind him, he cannot take it with him. And it is also not certain that his children will have wealth and honor. Of this King Solomon says: "The words of Kohelet," that is *teitsch* for, "these are the words or the speech of the Head Collector, who has collected the wealth and all the honor and wisdom from this world and says: 'I was king in Jerusalem'(*Eccl.* 1:12), who had dominions from the rising of the sun to the other end of the worldwhere the sun goes down, and I see now in my old age that all is foolishness, for I cannot enjoy such [things] in the grave. And had I collected such for my children, well, I cannot be near [them] forever, so that I could lead them in their riches and have an eye on them all the while. For, in all times,the order of this world is that the older generation goes from this world and a new [3v] generation comes in place of the old that dies off. And who knows if my children, like me will be so sensible or fortunate, that they their honorable wealth and honor will possess." Therefore, a person should suffice himself with what God has given him through honest business. And diligently ask of

God that he and his people should all be healthy and have good happiness, so that he and his children always have their livelihood so that they can serve God with joy. The second interpretation (meaning) is understood through the third verse that Solomon said here in Kohelet he said, "And the sun shone," he wrote this verse in regard to despairing people, who are divided into three parts. The first part are the rich people who end up Iin poverty, they are like the sun that shines in the morning and goes back under in the evening. Such people think that it cannot be that they would be left in their poverty. Rather, they adopt for themselves stealing or robbery and other evil ways so that they can recover their wealth; these pay no heed if God has already disavowed them. The second part are people who pass their lives in this world with suffering with which they are punished by God. And, one finds one part of them who do not meekly accept this from God but say: "Am I the greatest sinner, that God punishes more than other people?" or say: "I do not know that I have committed a great sin, therefore I do not know what I should consider such a sin. And I know that many evil people who do very well; have my piety and charity not helped me? I could have saved [myself the trouble]." So he thinks that God should have made him wealthy, as Job thought that God should pass no bad judgment on him, because of which he said: "I am innocent, without iniquity." (Job 33:9) This is *teitsch* for "I am immaculate, turned away from impurity and have no sins and You, God, have nevertheless punished me and you frequently twist justice and let the righteous and evil alike do well, and frequently you allow the evil one to do very well, and the righteous does badly, meaning you are not properly precise in your judgment , and you have [ms. unclear] my name and that I am called is Job, but you meant my name is "enemy" (the word is transformed by switching one Heberew letter, from איוב to אויב)," that is *teitsch* for "I am [ms unclear] and I have served you faithfully [ms unclear] such [3r] faithful service not understood. Thus God answers him: "You foolish Job! Pull your hair from your head, and you will not see two hairs growing from one follicle, for each hair has grown specifically from its follicle, so that the force of blood would not flow to them too strongly. As I have not erred with these hairs that I would let two hairs grow from one follicle, how would I then err between you and another man? You well deserve a greater punishment than you have received, however, because I see that your evil words come out of great pain, that you spoke while suffering from agonies, so I forgive you those words, for I do not punish men for the evil words that they say to me out of their pain or suffering. But you wonder about with regard to the evil person's happy days, so you must know that Godly matters cannot be fully grasped, for they are very deep and difficult to understand. You must study better if you wish to understand the justice of such laws." Now, some poor people think likewise, also, frequently, those with no doubt in God. Therefore, King Solomon comes to answer all three, men like the rich and the poor and the punished, by means of a verse and writes against wealth: "and the sun shines," that is *teitsch* for the sun casts light, that is to say, the one whose wealth is gone, should not wonder that the richness has departed from him, [col. 2] for man is compared to the sunshine, that shines early in

the morning and goes underneath again in the evening, and often is obstructed in the middle of the day. One should not, however, understand from this that the sun has left when it descends. Rather, it shines its light, covered in its house, which we cannot see in this world, because of the sky that is in front of it. Therefore, in exactly the same way, when the rich man has already been lost in poverty, [it is as if] his sunshine has descended. So he must not think that he cannot be helped. Rather, he must know that his good fortune still secretly lights blessed stars, and good fortune is still with him, that the sun can shine again brightly for him. When he only accepts this virtuously from God, so it will no longer happen this way in his life. So from this one must understand that God does this for his good, so that his sins or the sins of his parents or other people's sins will be atoned, while He has not punished those who should turn away from their evil deeds. If he the power to punish them otherwise, for God always punishes the good whom he loves. Therefore his light shines clear and bright in the Garden of Eden. In this way, it can be understood that the people who are constantly poor or otherwise suffer God's punishment in this world, can always hope for joy and happiness in [4v]

this world, or they should wait for their complete happiness in the Garden of Eden. About this, King Solomon, may he rest in peace, made his analogy and said: "As soon as the sunshine no longer shines, so is its light not lost, but rather lights in heaven, more brightly than it lights this world." It happened in the same manner to me, Beila son of the officer, the honored Rabbi Jacob Perlhefter z"l, from the holy community of Prague, wife of the learned in Torah, highly esteemed, our teacher Rabbi Baer Eibeschutz, rabbinic judge, may his maker protect him, here in Prague, the unstable times wreaked havoc and the unfortunate hours surrounded [me] entirely, and my good fortunate and happiness that I had (with) my children was overthrown , and I continue daily to endure their death and suffer its pain. Four boys and three girls who were born to me were lost to me in the deathly time. And, so great was my sorrow, I could not tell out from in. And my husband consoled me and said: "Leave off your misery and mourning already, one must accept God, what God sends to men. And God does not accept the great amount of crying and mourning that man does over the dead. One can learn this from King David, may he rest in peace, whose first son whom he had from Batsheva died. So he went into the bath and ate and drank and was entirely cheerful. While beforehand, during the child's illness, he had been very faithful, and fasted, but after the child's death he was cheerful. For he said: 'While the child was ill, I prayed to God that He would make the child healthy again; however, the child died, so I did not find it appropriate for a person to mourn more over him, for I cannot make him alive again, and the moaning and crying will be understood as if God had given him an unjust judgment, and all men must die in the end, so I will come to him in the world to come. So there, I will be able to be happy with him.' So you too can well learn from King David, that one should not mourn for dead people. And how can you understand these

matters better than King David, on whom the holy spirit rested, understood them? Therefore, let your mourning come to an end and be consoled. And if you think that our sins are a cause, as a worthless man who does not understand says and scolds his fellow: 'You have no children because of sin' and thinks that he does not have many more sins than his fellow, and means to say that God loves him more than his fellow. And this understanding is false, for sins do not come to kill children, which our sages indicate in the Gemara (in Moed Katan) and say: 'Children, life and food are not dependent on merit, but on fortune (*mazal*)' That is *teitsch* for 'the birth of a child, or upbringing of children, and long life and livelihood are not dependent on piety or wickedness, but rather each comes according to its luck.' Be he a pious or an evil man, so it may be that he has no fortune for these three things, mentioned above. It can often be that the same man is an evil man, but has good fortune in all these three things; with the upbringing of children, and long life, and wealth. . . ."
[4r, col. 2] And my husband brought me many such proofs and analogies and stories from the Gemara and Midrash about children's death, as will be found in this book, with God's help. And his words gave me comfort. So I pleaded with him daily about this, that he should write his words down for me, so that I or others who are laden with pain or mourning could gain consolation from this book, or achieve replenishment. But my husband was busy with writing his [5v] three other books, which he wrote in the holy tongue. One is his *Sefer derashot* (Book of Sermons) that he preached here in Prague on Sabbaths. He gave this book his name, *Alei Be'er*. The second books is a commentary on *Sefer h*[illegible]*ovat halevavot* that he called by his name *Be'er lah*[illegible]*ai ro'i*. The third is called by his name *Be'er mayim h*[illegible]*ayyim*; it describes the sanctification of the month with all the skills that one can understand well by means of the learned study of the stars. Because of these compositions, he did not want to give time to this *teitsch* writing. But I pleaded with him so long and reminded him of the words of our sages who said in *Ethics of the Fathers,* "'Be careful with a minor commandment as with a major one, for you do not know the reward of a commandment.' (*Ethics of the Fathers* 2:1) That means that a person should be as careful to perform a commandment that is little regarded by people, still he should perform it, so while it is all for the good that he is occupied with performing a difficult or esteemed commandment, so one cannot know for which commandment God gives a greater reward, when God loves one commandment more; so it is appropriate for you, in the right time, [col. 2] to do more than the other (commandments) that one can always perform, so long as a person lives. Therefore it is appropriate that you write me this book in this time, for another such book is always needed." And indeed, when my husband heard such words from me, my words appealed to him very well and he said to me: "Because you have indeed spoken a word of wisdom, so I will write such for you with God's help, so that you and the other mourning hearts will find a consolation or joy in the book," and he said: "I shall write this book in seven parts, as against our seven children who died, and each part will be called by the name of one of our dead children."...

[Gives the names of the seven parts]
[5r, col. 1] . . . and all the seven parts will be a book, that will be called, for their names, *Be'er Sheva*, this is *teitsch* for seven wells, or seven springheads, out of which now flow a consolation for the living and a merit for the souls of the seven dead children who were taken before God, as we should have offered seven sacrifices on seven altars for the seven parts of this book. And as a source of consolation should again flow out of these seven springheads, a washing clear or a flood washing away of all sadness from all the mourning and moaning hearts. And I have one more reason, that this book, with God's help, is called by the name *Be'er sheva*, for my name "Baer" and although the name "Baer" is written with an 'ayin in the middle and the word "be'er" as an 'alef in the middle, according to Heberw grammar of the letters 'alef, het, 'ayin, hay, when the 'ayin is correct, an 'alef can also stand in its place. . . .

Endnotes

[1] *Teitsch*, literally: "German," is the word used to indicate the vernacular early Yiddish in which *Sefer Be'er sheva* and its introduction are written, as distinct from *lashon hakodesh* (literally: the holy tongue), the Hebrew and Aramaic of the Bible and Rabbinic literature that is quoted in its original language within the body of this introduction. As is common in Yiddish writing of the time, such direct quotations in Hebrew/Aramaic are written, in the original, in a square script different from the "waiber-schrift" (literally: women's writing) in which most of the manuscript is written. The two scripts are represented by different fonts in the accompanying Yiddish original of this document as well.

Copyright © 2012 Early Modern Workshop

EARLY MODERN WORKSHOP: Jewish History Resources

Volume 8: Egodocuments: Revelation of the Self in the Early Modern Period, 2011, University of Texas at Austin, August 21-23

ספר באר שבע (הקדמה)
Sefer be'er sheva (introduction)
c. 1690s

Prepared by Rachel L Greenblatt, Harvard University, USA

Ms. Oxford 148 (Jerusalem film no. 22440)

ס' 22440 כ"י אוקספורד בודלי 148

[עמ' 2א] [טור א]: **וזרח השמש ובא השמש ואל מקומו שואף זורח הוא שם**: דאז איז טייטש שלמה המלך עליו השלום שפריכט דיא זוני שיינט אם מארגינשט פריא אויף. אונ צו דען אבינט גיט זיא ווידר אונטר אונ אין דער טירין דז זיא אם אבינט איין שלייכט דא אינין שיינט איר ליכט. ער וויל זאגין דז אויב שוין דיא זוני אונטר גיט זא ווירט דאך איריש ליכט ניט פר לאשין ווירט זונדרין דז זיא זיך אב ווענד פון דיזר וועלט אונ שיינט אויף איין אנדרין [א???] וויא דז מן דעני גמייני לייטין זאלכי ווארטין צו פר שטין געבין. ווילין יוא דיא אורדונג איז בייא אלי דעני קליגליכי ביכר שרייבר דזין זיא ניט בשרייבין אייני זאכין דיא דא בייא איין אידרום וואול בקאנט איז אונד אויך אויגין שיינדליך גזיהן. אונ וויא זאלט נון דער גרוישי חכם שלמה אייני' זולכי בווארשיטי זאכין אם אנפאנג זייניש בוכש בשרייבין? דערין גלייכין מוז מן אויך פר שטיין דיא אנדרין פסוקים דיא ער פאר דיזום בשרייבט, אונ שפריכט דיזוז זייני דיא ווארט פון דען קהלת שלמה זון דוד איין קיניג אין ירושלים. איך זיך נון **דור הולך ודור בא והארץ לעולם עומדת**: דאש וויל זאגין דז איין דור איין וועק גיט פון דיזר וועלט כלומר אייני משפחה שטירבט אב פון דיזר וועלט. אונ אייני אנדרי משפחה ווירט גבארין אבר דיא ערדי האט איינים איביגין בשטאנד. [טור ב] נון דאש איז ווידר איין מאל אייני זאכין וועלכי בייא איינים אידרין מענשין וואול בוואוסט איז. אלזו מוז מן פר שטין דז שמלה המלך ע"ה זאלכי זאכין נאר פר אייניש משל האט אן גשריבין וועלכיש אייני בטייטונג האט אויף דרייא אום בשטענדיגי צייטין וועלכי אין אירים אנפאנג גליקליך גוועזין זיין אלש וויא דיא זוני דיא דא ארץ שיינט מיט אירין העלין ליכט אונ ענטליך דאש גליק ווידר אום ווענדיד. אלש דיא זון דיא אירין שיין לא(ש?) אונטר גין אונ אויב זיא שוין אונטר גנגין איז זא איז דאך איריש ליכט ניכט פר לארין זונדרין זיא ווירט נאר בדעקט פון דען הימל. אונ אם מארגינשט ווייזיט זיא איריש ליכט ווידר אין דער וועלט אונ פר דרינ גיט דיא פינסטרי גווילקין. אלזו זאל דער מענש אין דער אום בשטטנדיגי צייט דז זיין גליק אונטר גנגין איז ניט פר צאגין אונ גדענקין עש זייא לייד אדר פרייד גווערייט, קייניש איביג, פר ווענדיד זיך אלי צייט. נאך אייני פרייד פלעגיט צו קומן אייניש לייד. אונ נאך דאש לייד קומט גערין איין טרויסט אדר פרייד. זא פר גלייכט ער זעלביגי צייטין צו איינר משפחה דיא דא אב שטירבט פון דיזר וועלט. אונ ווירט אייני נייאי לוסטיגי משפחה בשאפין. וויא מיר זאלכיש בעזר האל אויז פירליך בשרייבין ווערין. מן מוז אויך פר שטיין דז ער מיט דעני דרייא פסוקים דיא מיר אויבין גמעלט האבן בשיידן דרייא אונטר שידליכי צייטין דיא זיך אין דאש מענטשליכי לעבין איין ציהן. [???] זייא נון דז דער מענש וואול לעבט. אדר איבל לעבט. ווערין זיך אין זעלביגן

לעבין דרייא לייט ערקלערין. דער אייני שפריכט דאש וואול לעבין איז מיר אן גבארין איך האב דאש גליק [עמ' 2ב] [טור א] און רייכטום פון מייני עלטרין און עלטר עלטרין גיארבט, דען זיא ווארין אלי רייך גוועזין און ווארין הויך גיאכט. אונזרש מזל איז אלזו גליקהפטיג דזין מיר זאלכי רייכטום און חשיבות איינר נאך דעם אנדרין בהלטין. און פירין זיך איך [צ"ל אין] דיזום איין בילדיניש זער האפירדיג פר מייני עש ווער אייני איין שאנד דזין זיא זעלטין איינים ארימין איין גוטן מארגין אדר איין גוטין אבינט ביטין אדר אים ווידר דנקין ווען ער זיא גריסט. אי פיל ווייניגר גזעלין זיא זיך צו רידין מיט אין אויף דער גאסין דזין זיא זעלטין מיט אים שטין אדר גין אדר זיצין. דאש מאכט אירי רייכטום און דיא פרייד פון אירין קינדרין. וויט[צ"ל ש]ין ניט פון דער שטראף גאטש איין מאל צו זאגין. ווייליין זיא זאלכי שטראף ניט איין מאל פר זוכט האבן דורך דיזום זייני זיא הויך מיטיג רידין מיט איינים ברייטין הויכן האפירדיגין מויל. און פירכטין זיך וויניג פר זינדין און איר גבעט איז אויך ניט אלזו פלייסיג אדר אן דעכטיג אלש דיא גבעט פון דעם ארימין אדר פון דעם גשטראפטין גאטש וועלכי בעטין צו גאט אויז גרונד איריש הירצין און ערקילין זיך מיט זאלכי גבעט אלש זעלטין זיא מיט גאט זעלבשטין. אויגין שיינדליך רידין און טריסטין זיך מיט זאלכי תפלה אויף אירים אוישין ליגין, פר האפין דז גאט איני געבין ווירט וועלכיש זיא פון אים פר לאנגין. אבר דיזי מיינונג ווערין בייא מענכין רייכין גענדקט[צ"ל געדנקט] דען ער מייניט עש גיט אלש [ד]אש גליק און דער רייכטום נאך און דענקיט ווער דיזוז האט דער איז מיינשטר אויף ערדין. [????] [א?]בר דורך דיזי איין בילדיניש קאן [טור ב] ער ניט גנוגין האבן פון געלט און ח[שיבות]. [זא] מער ער האט זא מער ער פר לאנגט, און פר מיינט דז אים זיין עשירות און חשיבות אים און זייני קינדש קינדרין ביז אין דער איביקייט דויארן ווירט. אלזו קומט דער קיניג שלמה צו ערוואנין דען רייכין און אימי [שיבוש של אים] צו פר שטין געבין דז דאש עשירות און דער כבוד פון מענשין ניט אויף איביג גצילט זייא. דז ווען ער שוין נאך זא פיל געלט און כבוד פר זאמילט העט, זא הילפט עש אים ניקש, עש האט ענטליך קיינים בשטאנד. און קאן אים אויך ניט שוצין פר דעם טויט זא מוז ער דאש אליש הינטר זיך לאזין דען ער קאן עש דאך ניט מיט זיך נעמין. און איז אויך ניט פר זיכרט דזין זיינים קינדר זייני רייכטום און כבוד ערהלטין ווערין. היא ארויף שפריכט דער קיניג שלמה **דברי קהלת** דאש איז טייטש דאש זייני דיא ווארט אדר ריד פון דעם הויפט פר זאמליר דער דא איין גזאמילט האט אל דאש רייכטום און אל דעם כבוד און קלוגהייט פון דיזר וועלט און שפריכט: איך וואר איין קיניג אין ירושלים דער צו גביטין האט גיהט פון אויף גנג דער זוני שיין ביז אן דעם אנדרין ענד דער וועלט דז דיא זוני דארטין נידר גיט און איך זיך נון איצונד אויף מיינר עלטיר דז דאש אליש אייני נרהייט איז דען איך קאן זאלכיש ניט גניסין אין דער גרובין. און זאלט איך נון זאלכיש פר מיינין קינדרין איין גזאמילט האבן, דא קאן איך דאך בייא איני ניט איביג זיין דז איך זיא אין אירים רייכטום פירין קונט און אויף איני אכט האבן מעכט דער ווייל נון אלי צייט דיא אורדונג פון דיזר וועלט איז דז דאש אלטי (דור) פר גיט פון דער וועלט און אייניש נייאיש [עמ' 3א] [טור א] (דור) קומט אן שטאט דיא אלטין דיא אב גשטארבן זייני. און ווער ווייש אוב מייני קינדר נאך מיר זא פר שטענדיג אדר גליקהפטיג זיין ווערין, דזין זיא אירי גערבטי רייכטום און כבוד בהלטין ווערין און וואש איז דעם מענשין דען נוץ דז ער זיך זא שטרק במיעט וועגין זייני קינדרין און בזארגט זיך צו איין זאמלין פיל מער דז ער פון ניטין האט זא לאנג דז ער לעבט. דרום זאל דער מענש זיך בנוגין לאזין אן דעם וואש אים גאט דורך דעם רעדליכין הנדל גיגעבין האט. און פלייסיג צו גאט בעטין דז ער אים און זייני לייט אלי גזונד לאזין זאל און צו דיזין גוט גליק געבין זאל דז ער און זייני קינדר אלי צייט אירי פרנסה האבן זאלי דאמיט זיא גאט מיט פריידין דינין קענטין. **היא** אנדרי אויזלאג ווירט פר שטנדין דורך דעם דריטין פסוק וועלכין שלמה גזאגט אלהיא אין קהלת גזאגט האט וזרח השמש דיזין פסוק האט ער גשריבן קיגין דעני פר צווייבילטין לייטין דיא ווערין אין דרייא טייל גטיילט. דאש ערשטי טייל דאש זייני דיא רייכין לייטין דיא ענטליך אין דער ארימוט זייני גראטין אלש דיא זוני דיא דא אם מארגינשט אויף שיינט און גיט אם דעם אבינד ווידר אונטר. זאלכי לייט פר מיינין דז עש ניט זיין קענט דזין זיא אין איריר ארימוט פר בלייבין קונטין. זונדרין זיא ערמיליטין [צ"ל ערמיטילין?] זיך די שטעלירייא אדר רויבירייא און אנדרי ביזי וועג צו גין דאמיט זיא דורך דז ווידר צו אירי רייכטום רייכין מעכטין אכטין דיזוז ניט אויב זיא שוין גאט זעלטין פר לויקינין. דאש אנדרי טייל דאש זייני דיא לייט דיא איר לעבין אויף [טור ב] דיזר וועלט פר ברענגין מיט יסורים דזין זיא זא פון גאט גשטראפט זייני. זא פינד מן איין טייל אונטר זיא דיא זאלכיש ניט גיטיגליך אן נעמן פון גאט זונדרין זאגין: "בין איך דען דער גרעסטי זינדר דז מיך גאט מער

שטראפט אלש דיא אנדרין לייט" אדר ער זאגט: "איך ווייש ניט דז איך אייני גרוישי זינד זעלט גטאן האבן, זא ווייש איך ניט אן וואש איך זאלכיש פר זינד זעלט האבן. אונ איך ווייש דאך פיל רשעים דז עש איני זער וואול גיט אונ וואש האט מיר נון גהאלפין מייני פרומקייט אונ מייני צדקה דיא איך געבין האב? איך העט דאש אלש פר שפארין קענין." זא פר מיינט ער דז גאט אים זאלט אום רעכט גטאן האבן אלש וויא דער איוב פר מיינט האט דז גאט אים קיין רעכט משפט זעלט גטאן האבן דערינט וועגין זא גיט ער **חף אנכי ולא עון לי,** דאש איז טייטש: איך בין ריין, אב גוועשין פון דער אום זויברהייט אונ האב גאר קייני זינדין אונ דוא גאט האשט מיך דאך גשטראפט אונ' דוא טושט עש אפט דז דוא דעם צדיק אונ רשע צו גלייכין שטראפשט, אונ אפט פר ווענשט דוא דאש משפט אונ לאשט דעם צדיק אונ רשע צו גלייכין וואול גין אונ אפט לאשט דוא דעם רשע זער וואול גין אונ דעם צדיק זער איבל גין, דאש מאכט דז דוא ניט רעכט מדקדק ביסט אין דיין משפט אונ דוא האשט דיך גווי[??????] גוועזין אן מיין נאמין דען איך ווער גמעלט [מיט] מיין נאמן איוב זא האשט דוא פר מיינט דז [מיין נא]מן איז אויב דאש איז טייטש איך בין [????] אונ איך האב דיר דאך טרייליך גדינט [????] שט זאלכין [עמ' 3ב] [טור א] טרייליכין דינשט ניט פר שטאנדין. זא ענטוורט אים גאט ווידר: "אי דוא נארישר איוב ! זיך דייני האר פון דיינים קאפף אן, זא ווירשט דוא ניט זיהן צווייא האר וואקסין אויז איינים גריבליין, דען איין אידרי האר האט אייניש זונדרליכיש גוויקס אויז זיין גריבל דא מיט זיא דעם קראפט פון בלוט ניט צו קראפט שטארק אן זיך ציהן זעלטין. זא האבי איך מיך ניט גאירט מיט דעני הארין דז איך זעלט צווייא האר גאירט אויז איינים גריביל לאזין וואקסין. אונ וויא זאלט איך מיך דען גאירט האבן צווישין דיר אונ צווישין איינים אנדרין מאן? דוא ווערשט וואול ווערט אייני גרעשירי שטראף דז דוא גשטראפט ביסט, ווייליין אבר איך זיך דז דייני איבלי ווארטין אויז גרוישי שמערצין, דיא דוא ליידישט פון דייני יסורים גרעט ווערין, אלזו פר צייא איך דיר דיא זעלביגין ווארטן דען איך שטראף דעם מענשין ניט אויף דיא איבל ווארטין דיא ער אויז זייני פיין אדר שמערצין ווידר מיר רעט. אבר וואש דוא דיך וואונדרשט איבר דיא גליקליכי טאגין פון דעם רשע זא מושט דוא ווישין דיא געטליכי זאכין ניט אויז צו גרינדין זיין, דען זיא זייני גאר טיף אונ שווער צו פר שטין. דוא מוסט בעשר נאך לערנין וואן דוא זאלכיש משפט צדק פר שטין ווילשט." נון דערין גלייכין דענקיט מענכיר ארימר מאן, אויך אפט אונ פר צוויבילט מענכר אן גאט. אלזו קומט דער קיניג שלמה צו ענטוורין אלי דרייא מעניר אלש דען רייכין אונ ארימין אונ דעם גשטראפטין דורך איין פסוק אונ שפריכט ווידר דעם עושר וזרח השמש דאש איז טייטש דיא זון טוט אויף שיינין כלומר דער דא עושר איז גוועזין דער זאל זיך ניט וואונדרין דז דאש עשירות איז פון אים אב גוויכין [טור ב] דען דער מענש איז פר גליכין צו דער זונין שיין דיא דא צו פריא מארגין אויף שיינט אונ גיט אויך ווידר אם אבינט אונטר אונ אפט ווירט זיא פר טונקלט מיטין אים דען טאג. זא איז אבר ניט דער פון צו זיהן דז דאש ליכט דער זונין זאלט אין אירין אונטר גנג פר לאשין זיין. זונדרין זיא לייכט איריש ליכט פר דעקט אין אירים הויז וועלכיש מיר אויף דיזר וועלט ניט זיהן קענין וועגין דיא הימל דיא זיא פר זיך האט. אלזו דערין גלייכין ווען שוין דער רייכר מאן אין דער ארימוט גראטין איז דז אים זיין זוני שיין אונטר גנגין ווער. זא מוז ער ניט פר מיינין דז אים ניט מער קונט גהאלפין ווערין, זונדרין ער מוז ווישין דז אים זיין גליק זעליגר שטערין אין דאש גהיים נאך לייכט. אונ שטיט אים נאך אייניש גוטיש גליק דרויף דז אים דיא זון ווידר העל אויף שייני מעכט ווען ער נאר זלכיש גיטיגליך פון גאט אן נעמין טוט, זא אבר זאלכיש בייא זיינים לעבין ניט מער גשיהן מעכט. אלזו איז דא הרויז צו פר שטיין דז אים גאט זאלכיש צו גוטין טוט דא מיט ער זייני זינדין אדר זינדין זייני עלטרין אדר אנדרי לייטינש זינדין ביסין זאל, דער ווייל ער זיא ניט גשטראפט האט דזין זיא אב קערין זאלטין פון אירי ביזי ווירק אויב ער אנדרשט דיא מאכט האט גיהט צו שטראפין זיא דען גאט שטראפט אלי צייט דעם גוטין דעם ער ליב האט. זא ווירט זייניש ליכט דערינט וועגין גאר קלאר אונ העל אין דעם גן עדן אויף שיינין. אויף דיא ווייש ווירט זאלכיש אויך פר שטאנדין בייא דיא לייט דיא אויף דיזר וועלט גפלאגט זייני מיט ארימוט אדר זונשטין גאטש שטראף דזין זיא אלי צייט צו האפין אויף דיא פרייד אונ לוסטיקייט אויף [עמ' 4א] [טור א] דיזר וועלט, אדר זיא זאלין אירי פרייד פול קימליך צו ער ווארטין האבן אין דעם גן עדן. היא ארויף זאגיט שלמה המלך ע"ה זיין משל אונ שפריכט: "אויב שוין דער שיין דער זונין ניט מער לייכט זא איז דאך איר ליכט ניט פר לאשין זונדרין זיא לייכט אין הימל פיל ליכטיגר אלש זיא לייכט אויף דיזר וועלט. דערין גלייכין האבן **מיך בילה בת הקצין כהר"ר יעקב פערל העפטר ז"ל מק"ק פראג אשת התורני האלוף מורה"רר בער**

אייבשיץ דיין י"ץ פה ק"ק פראג דיא פֿר וואנדלטי אדר דיא אום בשטענדיגי צייטין פֿר טימילט אונ דיא אום גליקליכֿי שטונדין געגנצליך אום רינגלט אונ מיין גליק אונ' פֿרייד דז איך האב גיהט צו מייני קינדרין איז מיר ווארין אום גשטירצט זא מיך אירין טויט טעגליך נאך בדויארט אונ שמערצט. פֿיר קנעביליין אונ דרייא מיידיליין דיא מיר זייני ווארין גבארין זיינין מיר אין דער שטירבליכֿי צייט ווידר ווארין פֿר לארין. אונ איך ווישיט ניט וועגין טרואירהייט אויז אדר איין. אונ ער טריסטט מיך מיין מאן אונ שפריכט: "לאש דיין יאמיר אונ קלאג איין מאל אויז זיין, מן מוז פֿר גוט אן נעמין וואש נון גאט דעם מענשין צו שיקט. אונ עש ווערט ניט פֿר גוט אן גנומין דאז פֿיל ווייניין אונ קלאגין דז מן טוט וועגין דעם טויטין. מן קאן דיזוז אב לערנין פֿון דוד המלך ע"ה דא אים זיין ערשטר זון וועלכֿין ער פֿון בת שבע איבר קומן האט גשטארבין וואר . זא גינג ער אין דאז באד אונ עסיט אונ טרינקט אונ ליסיט [טור ב] וואול זיין. אויב ער שוין צו פֿאר הער אין דער קינדש קרענק זער גטרויארט אונ גפֿאסט האט, אי דאך וואר ער לוסטיג נאך דעם קינדש טויט. דען ער זאגיט: ווייל דאש קינד קראנק וואר דא בעטיט איך דער צו גאט דז ער דאש קינד זאלט ווידר גזונד מאכֿין, נון אבר איז דאש קינד גשטארבין זא איז ניט בילך דז מן מער טרויארין זאל אום אים, דען איך קאן עש יוא ניט ווידר לעבינדיג מאכֿין, אונ דאש ווייניין אונ שרייאין ווירט פֿר שטאנדין דז וואן גאט אים העט איין אום רעכֿטט[צ"ל ש] משפט גטאן, אונ אלי מענשין מוזין יוא ענטליך שטירבן, זא מוז איך אויך צו אים קומן אויף עולם הבא. זא קאן איך מיך דארטין מיט אים משמח זיין. אלזו קאנשט דוא שוין גוט זאלכֿיש אב לערנין פֿון דוד המלך, דז מן ניט זא טרויארין זאל נאך דיא פֿר שטארביני מענשיר. אונ ווארום ווילשט דוא דען דיא זאכֿין בעשר פר שטין אלש זיא דער קיניג דוד פֿר שטנדין האט, דז דער רוח הקדש אויף אים האט גרויאט? דרום לאז דיין טרויארהייט איין ענד נעמין אונ זייא גטריסט. אונ אויב דוא דענקין וועלשט דז זאלכֿיש אונזירי זינדין פר אורזיכֿט האבין, אלש דער אום פֿר שטענדיגי אויך ניקש נוציגר מאן שפריכֿט אויז צאנגי צו זיינים גזעלין: 'דוא האשט דייני קינדר פֿר זינד' אונ וויל ניט דענקין דז ער פֿיל מער גזינדיד האט וועדר זיין גזעלין גטאן האט, אונ פֿר מייניט דז אים גאט דאך מער ליביט דען זיין גזעלין. אונ דיזי מיינונג איז פֿאלש דען דיא זינדין קומין ניט צום קינדר שטירבן, וועלכֿיש בצייגין אונזירי חכמים אין דער גמרא פֿון (מועד קטן) אונ זאגין **בני חיי ומזוני לאו בזכותא תליא מילתא אלא במזלא** דאש איז טייטש דיא קינד גווינונג אדר קינדר דער ציהונג אונ דאש לאנג לעבין אונ דיא פרנסה דיא [עמ' 4ב] [טור א] הענגין ניט אן דיא פֿרומקייט אדר אן דער בויזהפֿטיקייט זונדרין זיא קומן איינים אידרין נאך זיינים גליק נאך. ער מעג איין פֿרומר אדר איין ביזר מענש זיין, זא קאן דאך זיין דז ער קיין גליק האט צו דעני דרייא זאכי'ן דיא מיר אלהיא במעלט האבן. עש קאן זיין אפֿט דז דער זעלביגי מענש איין רשע איז אונ איז דאך גליקליך אין דיא אלי דרייא זאכֿין: מיט קינדר דער ציהונג אונ לאנג לעבין אונ רייכֿטום. . .

[4ב, טור א] אונ ער ברענגיט מיר מיין מאן נאך פֿיל זאלכֿי ראיות אונ משלים אונ מעשיות אויז גמרות אונ מדרשים וועגין דעני קינדר שטירבונג וויא איר אין דיזום ספר בעזרת השם פֿינדין ווערט. אונ איך אנטפֿאנגיט דורך דיזי זייני ווארטין איין נחת רוח. זא בעטיט איך אים טעגליך אויף דז ער מיר זאלט אלי דיזי זייני ווארטין בשרייבין דא מיט איך אדר אנדרי דיא אויך בלאדינט זייני מיט שמערצין אדר טרויערהייט דורך דיזום ספר אייני טרויסט אדר ערגעצונג ערהלטין מעכֿטן. אבר ער מיין מאן וואר בשעפֿטיגט צו שרייבין זייני [5א] [טור א] דרייא אנדרי ספרים דיא ער האט אין לשון הקדשמחבר גוועזין. דאש אייני איז זיין ספר דרשות דיא ער אלהיא צו פראג אן דיא שבתות גדרשט האט. זעלביגש ספר האט ער זיין נאמן געבין עלי באר. דאש אנדר ספר איז איין פירוש אויף דעם ספר חובת הלבבות דאש הישיט ער מיט זיינים נאמין באר לחי רואי . דאש דריטי ספר היישט מיט זיין נאמן **באר מים חיים**, דאש בשרייבט דעם קדוש החדש וואו הרויז מן דיא קינצליכין לוחות מיט אלי דיא גשיכיניש דיא מן אויז דער קינצטליכֿי לער דורך דיא שטערין וואול פר שטין קאן. דורך דיזי חבורים וואלט ער זיך צו דיזי טייטש בשרייבונג ניט צייט נעמין. אבר איך איבר באטיט אים זא לאנג אונ ער מאניט אים אן דיא ווארטין דזין אונזירי חכמים גזאגט האבן אין פרקי אבות: הוי **זהיר במצוה קלה כבחמורה שאין אתה יודע מתן שכרן של מצות**. דאש וויל זאגין דז דער מענש זאל גווארינט זיין צו טאן אייני מצוה אויב זיא שוין פֿר גרינג גאכֿטיט איז בייא דעם מענשין זא זאל ער זיא דאך פר ריכֿטן זא וואול דז ער בשעפֿטיגט איז אייני שווערי אדר אייני הויכֿי מצוה צו פֿר ריכטן דען מן קאן ניט ווישן אויף וועלכֿי מצוה

דז גאט איין גרעשירין שכר גיבט דער ווייל ער [ה'] אן דער אייני מצוה מער גפאלין האט דער ווייל זיא צו דער רעכטי צייט]טור ב [בילך איז צו טאן מער אלש דיא אנדרי דיא מנאלי צייט פר ריכטין קאן וואן דער מענש זייניש לעבין ערהלט. דרום איז בילך דז דוא מיר דיזוז בוך אין דיזר צייט בשרייבשט דער ווייל איין אידריר זאלכיש בוך אלי צייט ברויכט." נון וויא נון מיין מאן זאלכי ווארטין פון מיר העריט, זא גפילין אים מייני ווארטין זער וואול אונ ער זאגיט צו מיר: "ווייליין דוא יוא איין **דבר חכמה** גרעט האשט, זא וויל איך דיר אין דעם נאמן גאטש זאלכיש שרייבין, דא מיט דוא אונ דיא אנדרין טרויאריגין הירצר איינים טרויסט אדר פרייד דורך דעם ספר פינדין מעכטין" אונ זאגיט: "איך וויל דאש ספר מאכין אין זיבין טייל קיגין זיבן קינדר דיא אונש גשטארבין זייני, אונ איין אידריש טייל זאל גמעלט ווערין מיט זיינים נאמן נאך דעם נאמן זעלביגיט אונזיריש פר שטארביניש קינד. . . .

[5ב, טור א] אונ אלי דיא זיבן טייל זאלין [איין] ספר זיין דאש זאל גמעלט ווערין מיט זיינים נאמין **באר שבע,** דאש איז טייטש זיבן ברונין, אדר זיבן קוואל גרובין אויש וועלכי נון קוועלין איין נחת רוח צו דיא לעבינדיגין אונ איין זכות צו דעני זילין פון דיא זיבן פר שטארביני קינדר וועלכי פר גאט אן גנומן זאלין ווערין אלש זאלטין מיר זיבן קרבנות האבן מקריב גוועזין אויף זיבן אפפר שטיל קיגין דיא זיבן טייל פון דיזום ספר. אונ זאל ווידר אום אויז זאלכי זיבן גרובן איין קוואל דער טריסטונג אויז קוועלין דז דורך זאלכי קוואלין אייני אב וועשונג אדר פר פליצונג אלי טרויארהייט פון אלי דעני טרויאריגי אונ זיפציט הירציר אב גוועשין מעכטן ווערין. אונ נאך איין טעם האב איך דז איך דיזוז ספר בע"ה היישין ווער מיט דעם נאמן **באר שבע** וועגין מיין נאמן **בער** אונ שוין דער נאמן בע"ר גשריבין ווירט מיט אייני ע' אין מיטן אונ דאש ווארט בא"ר האט אייני א' אין דער מיטין זא איז עש דאך אין דקדוק אין אותיות אח"עה אייניש דז דיא עי"ן גרעכינט ווירט אלש זא זאלט שטין אין ווארט אייני א"לוף."

Publisher: Ms. A version of the text is forthcoming in an edition by Nathanael Riemer and Sigrid Senkbeil
Archive: Oxford Bodleian Opp. 148 (Jerusalem film no. 22440)

Copyright © 2012 Early Modern Workshop